

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดการเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ระหว่างปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยนำ ปัจจัยเสริม ปัจจัยเอื้อ และศึกษาความต้องการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในเขตอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งเป็นผู้ที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ 120 คน และผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ 120 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชากร และปัจจัยนำ ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา การประกอบอาชีพ ภาวะสุขภาพ ความคิดเห็นเกี่ยวกับบริการสุขภาพ ปัจจัยเสริม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ความเพียงพอของบริการ การเข้าถึงแหล่งบริการได้ง่าย ค่าใช้จ่ายที่ยอมรับได้ การอำนวยความสะดวก และบริการที่ยอมรับได้ แบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน และทดสอบความเที่ยง (reliability) ในส่วนการรับรู้ด้านสุขภาพ และความต้องการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยง 0.88 และ 0.72 ตามลำดับ สำหรับปัจจัยการเข้าเป็นสมาชิกชมรม ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับบริการสุขภาพ การสนับสนุนทางสังคม และการเข้าถึงบริการ ทดสอบด้วยวิธีคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) ได้ค่าความเที่ยงแต่ละด้าน เท่ากับ 0.81 0.70 0.78 ตามลำดับ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ในเดือนพฤศจิกายน 2546 ถึงเดือน มกราคม 2547 ประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows version 10 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไคสแควร์ แมคนีมา และการถดถอยพหุโลจิสติก

สรุปผลการวิจัย

1. คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่เป็นวัยสูงอายุตอนต้น 60-74 ปี ($\bar{X}=67.48$ S.D=4.97) มีสถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 74.2) และการศึกษาระดับประถมศึกษาเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่ยังต้องประกอบอาชีพ ซึ่งได้แก่ ทำสวนยางพารา ทำสวน

ผลไม้ ทำไร่ ปลูกผัก และเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ก็มีอาชีพค้าขาย และรับจ้าง มีรายได้จากการประกอบอาชีพของตนเองและจากบุตรหลาน กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 64.2) มีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่า 3500 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นรายได้ที่ใกล้เคียงรายได้เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง แต่ก็มีคุณภาพเพียงพอในการใช้จ่าย ในด้านครอบครัวส่วนมากอาศัยอยู่กับคู่สมรสและบุตรหลาน ส่วนด้านสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 57.5) ไม่มีโรคประจำตัว และส่วนใหญ่รับรู้ว่าคุณภาพของตนเองอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับดี และเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุคนอื่น ๆ ก็คิดเห็นว่าคุณภาพในระดับที่เท่า ๆ กัน (ตาราง 10 ภาคผนวก ก)

2. ข้อมูลการเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

2.1 การได้รับบริการด้านสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิก และไม่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ได้รับบริการด้านสุขภาพใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 90.0 และ 80.0 ตามลำดับ (ตาราง 12 ภาคผนวก ก)

2.2 การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลและทรัพยากร กลุ่มที่เป็นสมาชิกชมรม จะได้รับการสนับสนุนสูงกว่ากลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

2.3 การเข้าถึงบริการของชมรม มีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ไม่รู้จักชมรม ร้อยละ 24.2 (ตาราง 14 ภาคผนวก ก)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยนำ ปัจจัยเสริม และปัจจัยเอื้อกับการเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

ปัจจัยด้านประชากร และปัจจัยนำ ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา การประกอบอาชีพ ภาวะสุขภาพ และความคิดเห็นเกี่ยวกับบริการ มีเพียง เพศ และความคิดเห็นเกี่ยวกับบริการสุขภาพเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$ และ $p < .01$ ตามลำดับ) แต่เมื่อวิเคราะห์ด้วยการถดถอยพหุโลจิสติก พบว่าไม่มีตัวแปรใดที่สัมพันธ์กับการเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

ปัจจัยเสริม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม พบว่า การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลและทรัพยากร มีความสัมพันธ์กับการเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อวิเคราะห์ด้วยการถดถอยพหุโลจิสติก การสนับสนุนทางสังคม สามารถร่วมทำนายการเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$)

ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ความเพียงพอของบริการ ความสะดวกในการเดินทาง และค่าใช้จ่ายที่ยอมรับได้ จากการศึกษาพบว่า ความสะดวกในการเดินทาง และค่าใช้จ่ายที่ยอมรับได้ มีความสัมพันธ์กับการเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความเพียงพอของบริการ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ และเมื่อวิเคราะห์ด้วยการถดถอยพหุโลจิสติก พบว่า ความสะดวกในการเดินทาง และค่าใช้จ่ายที่ยอมรับได้ สามารถร่วมทำนายการเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$ และ $p < .01$ ตามลำดับ)

4. ปัจจัยที่กำหนดการเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ พบว่า การสนับสนุนทางสังคม ด้านข้อมูลและทรัพยากร (OR = 23.8, 95%CI = 5.4 -105.2) ค่าใช้จ่ายที่ยอมรับได้ (OR = 5.4, 95%CI = 1.7-16.4) และความสะดวกในการเดินทาง (OR = 4.3, 95%CI = 1.1-17.5) สามารถร่วมกันทำนายการเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ความต้องการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ พบว่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุมีความต้องการปัจจัยและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในระดับมากกว่า การได้รับปัจจัยและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในระดับมาก ซึ่งอาจมาจากการจัดบริการที่จะตอบสนองต่อความต้องการนั้นไม่เพียงพอ ผู้สูงอายุจึงได้รับปัจจัยและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพน้อยกว่าความต้องการ

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาชมรมผู้สูงอายุเพียงชมรมเดียว ไม่สามารถเป็นตัวแทนของชมรมผู้สูงอายุอื่นที่มีลักษณะแตกต่างออกไปได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็น คือ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาชมรมผู้สูงอายุ

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลและทรัพยากรมีผลต่อการเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับชมรม เข้าเป็นสมาชิกชมรมมากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับข้อมูล ผู้สูงอายุที่ไม่เป็นสมาชิกชมรม ไม่รู้จักชมรม ถึงร้อยละ 24.2

จึงควรเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของชมรมแก่ผู้สูงอายุ และเชิญชวนให้ผู้สูงอายุเข้าเป็นสมาชิกชมรมมากขึ้น โดยผ่านทางสื่อต่าง ๆ และที่สำคัญคือ ขอให้สมาชิกชมรมผู้สูงอายุชักชวนเพื่อน ๆ มาเป็นสมาชิกชมรม เนื่องจากการมาเข้าชมรมได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนมากที่สุด (ร้อยละ 82.5)

1.2 ผู้สูงอายุคิดเห็นว่าการออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุมากที่สุด คือ การเดิน วิ่ง และกายบริหาร (ร้อยละ 94.2 และ 49.6 ตามลำดับ ดังตาราง 11 ภาคผนวก ก) ดังนั้น ควรส่งเสริมการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย โดยให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วม อาจใช้พื้นที่สาธารณะในหมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ได้ออกกำลังกายตามความเหมาะสม สะดวก และถนัดมากขึ้น

1.3 การได้รับบริการด้านสุขภาพในผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกชมรมใกล้เคียงกัน ดังนั้นหากต้องการให้ผู้สูงอายุเข้าเป็นสมาชิกชมรมมากขึ้นต้องพิจารณาปรับปรุงบริการของชมรม ให้มีบริการทั้งด้านสุขภาพ และสวัสดิการ เช่นจัดออกกำลังกายอย่างน้อย 3 ครั้งต่อสัปดาห์ เพียงพอสำหรับบริการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

1.4 ผู้สูงอายุได้รับกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพน้อยกว่าความต้องการ ผู้บริหารชมรมหรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จึงควรหาแนวทางจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในเขตรับผิดชอบ ทั้งที่เป็น และไม่เป็นสมาชิกชมรมได้รับกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสม และตอบสนองกับความต้องการให้มากที่สุด โดยอาจจัดกิจกรรมให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษารูปแบบการพัฒนาบริการของชมรมตามความต้องการของผู้สูงอายุ โดยใช้วัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่แยกผู้สูงอายุออกจากครอบครัว และชุมชน

2.2 ศึกษาผลของการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุต่อภาวะสุขภาพ

2.3 ศึกษาภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุที่ไม่เป็นสมาชิกชมรมว่าแตกต่างจากผู้เป็นสมาชิกชมรมอย่างไร

2.4 ศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่ไม่เป็นสมาชิกชมรมและมีสุขภาพดี

2.5 ศึกษาวิธีการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเพศชาย ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ